

Nr 149

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående riktlinjer för sjöräddningsväsendet; given Stockholms slott den 23 mars 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Gunnar Lange

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås, att riksdagen godkänner riktlinjer för sjöräddningsväsendet i Sverige i huvudsaklig överensstämmelse med ett av sjöfartsorganisationsutredningen framlagt förslag. Riktlinjerna innebär i stort sett, att staten skall bära huvudansvaret för att sjöräddningsväsendet ordnas på ett ändamålsenligt sätt, att härmed sammanhängande frågor skall handläggas av sjöfartsstyrelsen samt att den speciella sjöräddningstjänsten skall ombesörjas av sjöfartsverket och Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne. Sjöfartsverkets resurser bör främst tagas i anspråk för sjöräddningsverksamhet i närheten av kusten. Sällskapets verksamhet bör i huvudsak inriktas på räddningsaktioner längre ut till sjöss. Sällskapet förutsättes dessutom skola handha sjöräddningsverksamheten i Vänerne samt såvitt möjligt delta i kusträddningsföretag. Fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet föreslås skola få tagas i anspråk för såväl sällskapets som statens räkning.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 mars 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, NORUP, HEDLUND, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, fråga angående *riktlinjer för sjöräddningsväsendet* samt anför därvid följande.

I anledning av ett av Kungl. Maj:t den 27 november 1953 meddelat uppdrag har *sjöfartsorganisationsutredningen* verkställt utredning om den framtida organisationen av livräddningsväsendet till sjöss samt den 4 januari 1956 avgivit betänkande med förslag i ämnet.¹ Betänkandet innefattar även yttrande över en ansökning av Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne (Sjöräddningssällskapet) om bidrag från fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet.

Över betänkandet har yttranden avgivits av chefen för marinen, chefen för flygvapnet, telestyrelsen, luftfartsstyrelsen, statskontoret, generaltullstyrelsen, fiskeristyrelsen, sjöfartsstyrelsen, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göleborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län, Sjöräddningssällskapet, Sveriges redareförening, Stockholms rederiförening, Sveriges segelfartygsförening, Venerns seglationsstyrelse, Svenska sjöfolksförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska stewardsföreningen. Till vissa yttranden har fogats utlåtanden från andra håll; bl. a. har fiskeristyrelsen överlämnat yttrande av Sveriges fiskares riksförbund.

Sjöfartsorganisationsutredningens betänkande

I fråga om *sjöräddningsväsendets nuvarande organisation* erinrar *sjöfartsorganisationsutredningen* i huvudsak om följande.

¹ Betänkandet är undertecknat av landshövdingen G. A. Widell, överdirektören J. R. Edman, byråchefen G. V. Hall, kanslirådet P. Å. Hartvig och förste hovmarskalken S. E. P. Wetter.

Den svenska livräddningsverksamheten till sjöss utövas av dels vissa statliga organ, dels den av enskilda bildade sammanslutningen Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne.

För sjöräddningsverksamheten har inrättats ett antal speciella räddningsstationer. En del av dessa underhålles och betjänas genom sjöfartsverkets försorg. De övriga disponeras av Sjøräddningssällskapet. Fördelningen av räddningsstationerna mellan sjöfartsverket och sällskapet reglerades i ett år 1938 mellan lotsstyrelsen och sällskapet ingånget avtal (se X ht 1938, SU 56, Rskr 128). Avtalet innebar bl. a. att Sjøräddningssällskapet skulle övertaga livräddningsväsendet inom västra lotsdistriktet, att lotsverket skulle handha livräddningsväsendet inom södra lotsdistriktet med undantag för visst område, där sällskapet skulle svara för sjöräddningen, att livräddningsväsendet på Öland och Gotland skulle fördelas mellan lotsverket och sällskapet, att sällskapet ensamt skulle handha livräddningsväsendet på ostkusten och i Gävlebukten samt att frågan om den övriga norrlandskustens förseende med särskilda livräddningsanstalter skulle ställas på framtiden. Enligt denna uppdelning kom av de 37 räddningsstationer, som då ansågs erforderliga, 21 stationer att lyda under sällskapet och 16 under lotsstyrelsen.

1938 års avtal har senare ändrats vid flera tillfällen. Sålunda handhas enligt en år 1943 genomförd ändring livräddningsverksamheten på Gotland i huvudsak av sällskapet. År 1944 företogs vissa jämkningar i avtalet i vad detsamma avsåg verksamheten i Skåne och Halland. Åren 1946 och 1947 bemyndigades lotsstyrelsen att träffa avtal med sällskapet rörande sällskapets övertagande av verksamheten vid vissa räddningsstationer, som kunde komma att av staten inrättas på norrlandskusten och vid Vänern. Genom en år 1951 beslutad ändring övertog staten verksamheten vid Gotska Sandöns och Stora Karlsö räddningsstationer. År 1953 slutligen träffades ett avtal om tillhandahållande av motorbåtar vid Fågelsundets och Stocka räddningsstationer.

För närvarande utgör antalet speciella sjöräddningsstationer 51. Av dessa disponeras 22 av sjöfartsverket och 29 av Sjøräddningssällskapet. De statliga räddningsstationerna är i regel förlagda till lots- eller fyrplatser och bemannas i viss utsträckning med lots- och fyrpersonalen. Av stationerna är 7 utrustade med räddningskryssare, 6 med räddningsbåt och raketapparat, 15 med endast räddningsbåt och 23 med endast raketapparat. Till sjöräddningsstationerna kan, utöver de förut nämnda 51, räknas ytterligare två lotsplatser som utrustats med båtar, användbara för såväl lotsnings- som livräddningsuppgifter.

Inom den organiserade sjöräddningstjänsten samverkar, utom nyssnämnda speciella räddningsstationer, även de lots- och fyrplatser, som inte utrustats med särskild livräddningsmateriel, tullverkets kustposter, kustradiostationerna, disponibla enheter från marinen och flygvapnet samt kustbefolkningen. För samarbetet inom sjöräddningsverksamheten vid inträffade olyckor gäller vissa riktlinjer.

Beträffande den framtida organisationen av sjöräddningsväsendet framhåller sjöfartsorganisationsutredningen, att staten även i fortsättningen måste bära det yttersta ansvaret för att livräddningsväsendet till sjöss fungerar på ett ändamålsenligt sätt samt att det bör åvila sjöfartsstyrelsen att handlägga härmed sammanhängande frågor. Med hänsyn till de positiva erfarenheterna av den nuvarande ordningen med viss fördelning av arbetsuppgifterna mellan staten och Sjøräddningssällskapet anser utredningen att en dylik fördelning skall bestå även i fortsättningen. Utredningen finner emellertid tveksamt om den nuvarande normen för verksamhetens uppdelning är den mest ändamålsenliga. Därvid hänvisar utredningen till att den ursprungliga geografiska uppdelningen av arbetsfältet kommit att modifieras avsevärt i olika sammanhang. Vidare fäster utredningen uppmärksamheten på vissa utvecklingstendenser, som gjort sig gällande inom sjöräddningsorganisationen.

Å ena sidan, framhåller utredningen, strävar sjöfartsverket efter att få fram båtmateriel, som kan användas för arbetsuppgifter av skilda slag. Sålunda har, som tidigare antytts, två lotsplatser försetts med kombinerade lots- och livräddningskuttrar för utnyttjande såväl inom lotstjänsten som för sjöräddningsverksamheten. Dylåka båtar kan utnyttjas på ett ur det allmännas synpunkt mera ändamålsenligt och ekonomiskt sätt än vad fallet är med övrig båtmateriel. Om ytterligare lotsplatser utrustas med kombinerade lots- och livräddningskuttrar, torde det erforderliga antalet speciella sjöräddningsstationer kunna ej oväsentligt reduceras. Det bör även vara möjligt att på motsvarande sätt utnyttja en del av tullverkets kustbevakningsposterågar.

Det bör emellertid enligt utredningen beaktas, att lots- och fyrpersonalen på grund av sina ordinarie arbetsuppgifter i regel inte kan delta i räddningsaktioner ute till havs, vilka ofta kråver flera dygns bortovaro. Utredningen finner med hänsyn till det anförda, att sjöfartsverkets personala och materiella resurser kan anses särskilt lämpade för sjöräddningsuppgifter i närheten av kusten, s. k. kusträddning.

Å andra sidan har Sjøräddningssällskapet enligt utredningen inriktat sig på att anskaffa räddningskryssare, som är tillräckligt sjövärdiga för att kunna användas i hårt väder och i öppen sjö. Dessa båtar kan bättre än andra nu förefintliga räddningsbåtar tillgodose de behov av assistans, som kan uppkomma längre ut till sjöss. Sällskapet har också fast personal anställd vid de stationer, dit kryssare är förlagda. Den av sällskapet uppbyggda sjöräddningsorganisationen lämpar sig sålunda särskilt för räddningsföretag på längre avstånd från kusten, utsjøräddning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts föreslår utredningen, att sjöfartsverket skall inrikta sin sjöräddningsverksamhet huvudsakligen på kusträddning, medan Sjøräddningssällskapet skall svara för utsjøräddning. Sällskapet föreslås dock även skola bedriva sjöräddningsverksamhet i Vänera samt delta i kusträddning i den mån så kan ske utan att utsjøräddningen eftersättes. Nu gällande avtal mellan sjöfartsstyrelsen och Sjøräddnings-

sällskapet angående uppdelningen av sjöräddningsverksamheten bör upphävas och ersättas av ett avtal, som markerar de nya riktlinjerna för samarbetet. Vid betänkandet har fogats ett förslag till sådant avtal. Utredningen förutsätter, att särskild överenskommelse träffas mellan sjöfartsstyrelsen och sällskapet om fördelningen av räddningsstationer och om överlåtelse av materiel i samband med den omfördelning av stationerna, som kan vara be-
tingad av de nya huvudlinjerna.

Utredningen har vidare ingått på frågan om den erforderliga samordningen inom sjöräddningstjänsten. Härvid framhålles, att sjöräddningsverksamheten kräver insatser icke blott av sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet utan även — såsom förut framhållits — av tullverket, marinen, flygvapnet, kustradiostationerna och kustbefolkningen. För samarbetet mellan de i sjöräddningen sålunda deltagande parterna gäller redan nu vissa riktlinjer. Utredningen finner en ökad samordning i och för sig önskvärd. Ovillkorlig befälsrätt bör emellertid icke införas för något av de deltagande organen, då en sådan skulle motverka behövlig initiativförmåga och beskära möjligheten till beslut och handlande under ansvar från deltagarnas sida. Uppgiften för ett samordningsorgan bör i stället bestå i att lämna råd och rekommendationer om lämpliga åtgärder. Då samordningsfrågan uppmärksam följs av myndigheterna och sällskapet, har utredningen icke ansett anledning finnas att framlägga något förslag i ämnet. Den föreslagna organisationen av sjöräddningsväsendet bör underlätta fortsatt samråd, helst som den statliga insatsen får en mera enhetlig ledning inom sjöfartsstyrelsen än vad hittills varit fallet.

Efter medgivande av 1952 års riksdag har av överskottsmedel från statens krigsförsäkringsnämnds verksamhet avsatts 2 milj. kronor till en fond för förbättring av sjöräddningsväsendet (Rskr 423). Sjöräddningssällskapet har i skrivelse den 27 november 1952 anhållit, att ifrågavarande fondmedel skulle tillerkännas sällskapet. Genom beslut den 26 juni 1953 tilldelades sällskapet av fonden ett bidrag av 370 000 kronor för anskaffning av en snabbgående undsättningsbåt med radarutrustning. Någon ytterligare disposition av fonden har ej förekommit. Fondens behållning utgör sålunda f. n. 1 630 000 kronor.

Vid bedömningen av spörsmålet om användningen av återstående medel i fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet förutsätter sjöfartsorganisationsutredningen att dess förslag om arbetsfördelningen mellan sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet godtages. Vidare anför utredningen i huvudsak följande.

Behovet av en upprustning av sjöräddningsmaterielen är stort och hänförs sig icke enbart till den del av sjöräddningsväsendet, som avses för utsjöräddning, utan i lika hög grad till sjöräddningsväsendet i övrigt. Fördelningen av de återstående fondmedlen är därför en fråga icke endast om att tillgodose Sjöräddningssällskapets behov utan i lika hög grad om en upprustning av det statliga sjöräddningsväsendet.

Enligt vad utredningen under hand inhämtat från Sjöräddningssällskapet erfordras för att tillgodose sällskapets närmaste önskemål i fråga om materielskaffning ett bidrag av sammanlagt 1,2 milj. kronor. Utredningen tillstyrker, att sällskapet tilldelas 690 000 kronor för anskaffning av en ny räddningskryssare för västkusten, 120 000 kronor till två för räddningskryssare avsedda båthus jämte slipar, 30 000 kronor för utrustning av vissa fiskebåtar med radiotelefon och raketpistoler samt för instruktion av fiskare om förebyggande sjöräddningsåtgärder ävensom 50 000 kronor till en ny räddningsbåt för Vänern. Däremot avstyrker utredningen, att sällskapet tilldelas begärda bidrag å 300 000 kronor för en ny räddningskryssare för södra skånekusten och å 10 000 kronor för ritningar och utredningar.

Sammanfattningsvis tillstyrker utredningen sålunda, att Sjöräddningssällskapet av fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet tilldelas bidrag å tillhoppa ($690\,000 + 120\,000 + 30\,000 + 50\,000 =$) 890 000 kronor.

Även i fråga om den för kusträddning tillgängliga båtmaterielen har utredningen funnit en förstärkning behövlig. Utredningen förutsätter att utexperimenterandet av lämplig båttyp för kombinerade lotsnings- och sjöräddningsuppgifter skall fortsättas inom sjöfartsstyrelsen. En omedelbar upprustning genom nybyggnad av i första hand tre räddningsbåtar med radioutrustning är emellertid nödvändig. Kostnaderna beräknas till 610 000 kronor. Vidare erfordras en mindre lättmetallbåt för Gotska Sandön till en beräknad kostnad av 30 000 kronor. Därjämte bör vissa räddningsbåtar underkastas översyn och förses med radioutrustning samt raketapparaterna moderniseras. Härför beräknas ett belopp av 70 000 kronor. Utredningen förordar, att sjöfartsstyrelsen för nu nämnda ändamål tilldelas ett bidrag av ($610\,000 + 30\,000 + 70\,000 =$) 710 000 kronor från fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet. Dessutom föreslås, att generaltullstyrelsen av fondmedlen erhåller ett belopp av 30 000 kronor för utrustning av vissa tullbåtar med sjöräddningsmateriel.

Enligt utredningen bör sålunda av de återstående fondmedlen 890 000 kronor disponeras för Sjöräddningssällskapets verksamhet och 740 000 kronor för den statliga sjöräddningstjänsten. Även om den föreslagna medelstildelingen medför en avsevärd förstärkning av sjöräddningsmaterielen, utgör detta — framhåller utredningen — endast början till erforderlig upprustning på längre sikt av sjöräddningsväsendet.

Yttranden

Samtliga remissinstanser är positivt inställda till förslaget att den speciella sjöräddningsorganisationen även i fortsättningen skall vara uppdelad mellan sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet. I ett flertal yttranden understrykes, att staten har att bära det yttersta ansvaret för att sjöräddningsväsendet fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Vad angår de föreslagna riktlinjerna för sjöfartsverkets och sjöräddningssällskapets arbetsuppgifter inom den speciella sjöräddningstjänsten framhåller emellertid *sjöfartsstyrelsen* föl-

jande. Den gränsdragning mellan verkets och sällskapets verksamhet, som kommit till uttryck i uppdelningen på kusträddning och utsjöräddning, är ej ändamålsenlig och ger intryck av alltför stel precisering. Det är icke heller motiverat att styrelsen avtalsenligt förbinder sig att i sjöräddningstjänsten inrikta verksamheten huvudsakligen på kusträddning. Grunderna för arbetsfördelningen mellan verket och sällskapet bör regleras genom ett allmänt avtal, enligt vilket staten förbinder sig att ur fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet överlämna visst belopp till sällskapet under det att sällskapet förbinder sig bl. a., att framdeles upprätthålla och driva vissa i en särskild förteckning angivna stationer. I avtalet bör vidare angivas, att sjöräddningen från de av sällskapet bedrivna stationerna i första hand bör vara inriktad på räddning på längre avstånd från kusten men att, i den mån omständigheterna det medger, sällskapet bör medverka även vid annan sjöräddning och därvid särskilt i sådana fall då statliga organs och enskildas insatser på grund av andra uppgifter efter den omedelbara insatsen svårigen längre kan påräknas. *Sjöräddningssällskapet* har icke något att erinra mot den föreslagna principiella uppdelningen av sjöräddningsväsendet. Sällskapet framhåller, att dess stationer givetvis kommer att ingripa även i kusträddning, då så kan anses erforderligt. Sjöräddningssällskapets styrelse förklarar sig beredd att träffa avtal med sjöfartsstyrelsen i enlighet med de angivna riktlinjerna samt upptaga förhandlingar om särskild överenskommelse i anslutning till avtalet. *Chefen för marinen* framhåller att de osäkra, ibland okända faktorer, som påverkar ingripanden vid sjöräddningsföretag och som snabbt kan förvandla kusträddningen till utsjöräddning eller tvärtom, synes göra en teoretisk uppdelning betänkelig, varför utredningens förslag i denna del avstyrkes. *Övriga remissinstanser* tillstyrker eller har icke något att erinra mot den föreslagna arbetsfördelningen. I vissa yttranden understrykes emellertid, att denna icke får medföra några skarpa gränsdragningar beträffande ansvarsfördelningen.

I fråga om samordningen av de deltagande räddningsorganens verksamhet ansluter sig flertalet remissinstanser till utredningens åsikt att ökad samordning är önskvärd men att ovillkorlig befälsrätt ej bör införas. *Sjöfartsstyrelsen* anser sig böra ha ansvaret för samordningen inom sjöräddningsverksamheten; styrelsen bör sålunda vaka över att erforderliga anordningar vidtages för sjöräddning och följa utvecklingen inom området samt taga erforderliga initiativ för fortsatt stärkande av sjöräddningsberedskapen. Beträffande styrelsens uppgifter i fråga om de särskilda räddningsaktionerna vill styrelsen understryka utredningens uttalande om att uppgiften för ett samordningsorgan främst bör vara att lämna råd och rekommendationer om lämpliga åtgärder men icke att utöva ledning beträffande de praktiska åtgärderna i det särskilda fallet. Tyngdpunkten bör enligt styrelsen läggas på samverkan mellan alla tillgängliga krafter. *Chefen för marinen* anser, att samordningen icke är tillfredsställande genomförd, utan föreslår att sjöfartsstyrelsen får i uppdrag att snarast taga kontakt med be-

rörda organ för att nå överenskommelse om formerna för samordning och ledning av sjöräddningsföretag. Enligt *luftfartsstyrelsen* når samordning vid sådana företag sin fulla effekt först sedan den givits fastare former än dem som antytts av utredningen; erfarenheterna från flygräddningstjänsten synes böra tillvaratagas vid det fortsatta arbetet rörande sjöräddningstjänstens samordningsproblem.

Behovet av en materiell upprustning inom sjöräddningsväsendet understrykes av flertalet remissinstanser. Särskilt betonas angelägenheten av att sjöfartsverkets båt- och övrig sjöräddningsmateriel förbättras. I flera yttranden understrykes emellertid, att kostnaderna härför bör bestri- das över statsbudgeten och att fonden för förbättring av sjöräddningsväsen- det bör förbehållas Sjøräddningssällskapet. Sålunda avstyrker *Sveriges redareförening*, *Stockholms rederiförening*, *Sveriges segelfartygsförening*, *Sveriges fartygsbefälsförening* och *Sveriges fiskares riksförbund* att sjö- fartsstyrelsen och generaltullstyrelsen erhåller bidrag ur fonden. Även Svenska sjöfolksförbundet intar en avvisande hållning i denna fråga. *Sjöräddningssällskapet* betonar vikten av att staten inriktar sina ansträng- ningar på en upprustning av sjöfartsverkets och kustbevakningens båtar, så att dessa kan utnyttjas mera allsidigt och så att — utöver sällskapets räddningskryssare — inga speciella räddningsbåtar skall behövas. Nya kust- räddningsbåtar till sjöfartsverket bör därför icke anskaffas. De kusträdd- ningsbåtar som redan finns bör däremot överses. Sällskapet säger sig icke kunna dela utredningens uppfattning att kryssaren för södra Östersjön bör ställas på framtiden. Sällskapet anholder att snarast få disponera de åter- stående medlen i fonden. Av dessa medel vill sällskapet använda 200 000 kronor för konstruerande och byggande inom sjöfartsverket av högvärdiga lotskuttrar, lämpade även för kusträddning, samt 70 000 kronor för under- sökningar, konstruktion och byggande av en kombinerad kustbevaknings- och kusträddningsbåt; bidrag bör dock utgå med högst 50 procent av kost- naderna. *Fiskeristyrelsen* framhåller att såväl kust- som utsjøräddningen gi- vetvis är av stor betydelse för fisket men att utsjøräddningen kan lämna fisket den mest mångsidiga hjälpen. Ur fiskets synpunkt är det därför, an- ser styrelsen, av vikt att Sjøräddningssällskapet får tillfälle att i största möjliga utsträckning förverkliga sina planer i fråga om anskaffandet av större sjögående räddningskryssare. Fiskeristyrelsen förordar därför, att sällskapet tilldelas hela det fondbelopp som ännu är odisponerat eller i varje fall — utöver det av utredningen föreslagna beloppet — erhåller 300 000 kronor för anskaffning av en ny räddningskryssare för södra Östersjön. Även *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser det angeläget, att sällskapet tillde- las medel för detta ändamål; med hänsyn till den livliga sjötrafiken och de många olyckorna utanför södra skånekusten föreligger här ett stort behov av en sådan båt. Då stora anspråk kommer att ställas på Sjøräddningssäll- skapet i fråga om hållande av lämpliga speciella båtar för utsjøräddningen,

anser länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län det önskvärt, att fondmedlen reserveras för utdelning undan för undan efter behov till sällskapet.

Sjöfartsstyrelsen tillstyrker den av utredningen förordade fördelningen av fondmedlen. Styrelsen, som i likhet med utredningen anser den föreslagna materielförstärkningen inom sjöräddningsväsendet endast utgöra början till en upprustning på längre sikt, har för avsikt att längre fram inkomma med en plan, om möjligt för en tioårsperiod, över medelsbehovet för sjöräddningsväsendets upprustning.

Departementschefen

För den verksamhet som avser att bispringa nödställda till sjöss finns utmed Sveriges kuster ett femtiotal för ändamålet särskilt utrustade livräddningsstationer. Vid sju stationer är större räddningskryssare förlagda; ett tjugotal har endast smärre räddningsbåtar. Närmare trettio av stationerna är försedda med raketapparater.

Av de speciella livräddningsstationerna betjänas tjugotvå av sjöfartsverket och tjugonio av Svenska sällskapet för räddning av skeppsbrutne. Fördelningen av stationerna mellan sjöfartsverket och sällskapet är reglerad genom avtal. Enligt det ursprungliga mellan lotsstyrelsen och sällskapet år 1938 träffade avtalet skulle vardera parten svara för sjöräddningsverksamhet och därför avsedd materiel inom sina genom avtalet bestämda kustområden. Genom ett flertal senare ingångna tilläggsavtal har indelningen i kustområden ej oväsentligt jämkats.

Sjöfartsorganisationsutredningen har i sitt nyligen framlagda betänkande om sjöräddningsväsendets organisation uttalat uppfattningen att staten visserligen bör bära huvudansvaret för att ett fullgott sjöräddningsväsende finnes men att den härpå speciellt inriktade verksamheten — i betraktande av de positiva erfarenheterna av hittillsvarande ordning — även i fortsättningen bör vara uppdelad mellan staten och Sjöräddningssällskapet. Till denna uppfattning, som icke blivit motsagd i något remissyttrande, kan jag ansluta mig. Såsom utredningen framhållit bör det åvila sjöfartsstyrelsen att handlägga uppkommande frågor, som sammanhänger med det allmännas intresse av att sjöräddningsväsendet ordnas på ett ändamålsenligt sätt; självfallet bör styrelsen därvid i erforderlig utsträckning verka i samförstånd med de andra statliga organ — tullverket, telestyrelsen, marinen och flygvapnet — vilkas insatser i sjöräddningstjänsten har väsentlig betydelse.

Utredningen har emellertid funnit, att de nuvarande avtalsenliga normerna för arbetsfördelningen mellan sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet bör ersättas med nya riktlinjer. Härvid har utredningen hänvisat till att man redan i väsentlig utsträckning frångått den ursprungliga principen för arbetsfördelningen, som innebar en huvudsakligen geografisk uppdelning av arbetsfältet. Vidare har utredningen uppmärksammat vissa omständigheter beträffande de tillgängliga personella och materiella resurserna för sjö-

räddningstjänsten, vilka gör en omfördelning av arbetsuppgifterna motiverad. Med hänsyn till nämnda omständigheter har utredningen funnit sjöfartsverkets materiel och personal böra i första hand tagas i anspråk då det gäller räddningsföretag i närheten av kusten (kusträddning), medan Sjöräddningssällskapet befunnits böra företrädesvis svara för räddningsaktioner längre ut till sjöss (utsjöräddning). Sällskapet bör dock enligt utredningen handha sjöräddningsverksamheten i Vänern samt, i den mån utsjöräddningen ej därigenom eftersättes, delta i kusträddningsföretag. Utredningen föreslår, att mellan sjöfartsstyrelsen och Sjöräddningssällskapet träffas ett avtal, som markerar de sålunda utstakade riktlinjerna för arbetsfördelningen.

Utredningens förslag har biträtts i flertalet remissyttranden, däribland det, som avgivits av Sjöräddningssällskapet. Däremot har sjöfartsstyrelsen funnit uppdelningen av verksamheten i kusträddning och utsjöräddning mindre ändamålsenlig och ge intryck av alltför stel precisering samt vidare ansett det icke vara motiverat att styrelsen genom avtal förbinder sig att i sjöräddningstjänsten inrikta sin verksamhet huvudsakligen på kusträddning. Vad angår Sjöräddningssällskapets arbetsuppgifter har dock styrelsen i sak anslutit sig till utredningens förslag.

Jag är medveten om att i praktiken en klar gräns icke kan eller bör dragas mellan utsjöräddning och kusträddning och att hänsyn härtill bör tagas vid en närmare utformning av Sjöräddningssällskapets uppgifter. Såsom utredningen och även sjöfartsstyrelsen framhållit kan det emellertid vara förenat med olägenheter att disponera sjöfartsverkets personal och båtmateriel — som till övervägande delen avsetts för verket åvilande ordinarie arbetsuppgifter — för räddningsaktioner, som kräver lång tid. Härav följer, att sjöfartsverkets resurser lämpligen bör tagas i anspråk i första hand då det gäller räddningsföretag nära kusten och endast undantagsvis, då nöden det oundgängligen kräver, för deltagande i utsjöräddning. Å andra sidan disponerar sällskapet båtmateriel som till stor del är väl lämpat för räddningsarbete längre ut till havs; för bemanning av sällskapets räddningskryssare är fast personal anställd i viss utsträckning. Sällskapets resurser synes med hänsyn härtill främst böra utnyttjas för utsjöräddning. Med hänsyn till vad sålunda anförts tillstyrker jag, att — med upphävande av nu gällande avtal — arbetsuppgifterna för Sjöräddningssällskapet regleras i huvudsaklig överensstämmelse med nu angivna allmänna riktlinjer.

Det synes mig vidare ligga i sakens natur att arbetsfördelningen inom sjöräddningstjänsten icke i praktiken kan få vara hårt bunden till bestämda regler; möjlighet måste alltid finnas för vederbörande organ att vid sjöolyckor handla efter vad omständigheterna skäligen kan kräva. Jag anser det därför icke motiverat, att arbetsfördelningen mera detaljerat regleras i särskilt avtal. Det torde dock vara lämpligt, att det vid den nya fördelning av ansvaret för sjöräddningsstationerna, som föranleds av de ändrade riktlinjerna, vid upplåtelse av staten tillhörig materiel eller tilldelning

av statsmedel till Sjöräddningssällskapet eller vid överförande av materiel från sällskapet till staten angives, vari sällskapets huvudsakliga arbetsuppgifter består enligt nyssnämnda riktlinjer.

Utom sjöfartsverket och Sjöräddningssällskapet deltar i livräddningsverksamheten till sjöss även tullverkets kustposterings, kustradiostationerna, marinen och flygvapnet. Det är givetvis av utomordentlig betydelse att vid inträffade olyckshändelser de olika organens insatser samordnas på ett effektivt sätt. F. n. gäller vissa riktlinjer för samarbetet, som i stort sett torde fungera tillfredsställande. En förbättrad samordning har dock i skilda sammanhang befunnits önskvärd. Såsom utredningen framhållit torde det icke vara ändamålsenligt att tilldela något av de i sjöräddningstjänsten deltagande organen en ovillkorlig befälsrätt. Jag förutsätter, att vederbörande myndigheter med uppmärksamhet följer samordningsfrågan samt vidtar de åtgärder för en effektivisering av samarbetet, som kan erfordras. Det bör särskilt ankomma på sjöfartsstyrelsen såsom det centrala statliga organet på sjöfartens område att med beaktande av vunna erfarenheter ta initiativ till dylika åtgärder samt i övrigt lämna råd och rekommendationer för sjöräddningsverksamhetens praktiska bedrivande.

Såväl sjöfartsorganisationsutredningen som flertalet remissinstanser har understrukt behovet av en materiell upprustning inom sjöräddningsväsendet. Av den år 1952 bildade fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet står, sedan Sjöräddningssällskapet därav erhållit 370 000 kronor för en snabbgående undsättningsbåt, f. n. 1 630 000 kronor till förfogande. I fråga om dispositionen av sistnämnda medel har utredningen framlagt förslag, som innebär att visst belopp tilldelas sällskapet och att återstoden användes för viss erforderlig materielanskaffning för det statliga sjöräddningsväsendets räkning. I åtskilliga remissyttranden har emellertid framhållits, att kostnaderna för anskaffning och förbättring av den statliga materielen bör bestridas över statens budget samt att hela det återstående fondbeloppet bör användas för att täcka Sjöräddningssällskapets behov.

För egen del anser jag att frågan om dispositionen av ifrågavarande fondmedel bör bedömas med hänsyn till i första hand angelägenhetsgraden av de olika ändamål, för vilka medel begäres. Med denna utgångspunkt anser jag mig kunna förutskicka att fonden till övervägande del bör disponeras för Sjöräddningssällskapets behov. Samtidigt vill jag emellertid framhålla, att enligt min mening hinder icke bör föreligga för Kungl. Maj:t att ta fondmedlen i anspråk för anskaffning och förbättring av livräddningsmateriel för statens räkning.

De allmänna riktlinjer för sjöräddningsverksamhetens ordnande samt för dispositionen av fonden för förbättring av sjöräddningsväsendet, som i det föregående förordats, torde böra underställas riksdagen. Därest riksdagen godkänner riktlinjerna och eljest icke har något att erinra, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut om de åtgärder, som kan befinnas påkallade i anledning av sjöfartsorganisationsutredningens förslag.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de riktlinjer för sjöräddningsväsendet jag i det föregående förordat.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Bo Gejrot